

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Теодора Маринова Георгиева, Международно висше бизнес училище, професионално направление: 3.8. Администрация и управление (Стратегическо управление на науката, технологиите и иновациите)

Относно: публична защита на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.7. Администрация и управление към Международно висше бизнес училище.

Автор на дисертационния труд: Едиз-Ханиф Баязидов Саидов, докторант в самостоятелна форма на обучение.

Тема на дисертационния труд: “Управление на риска в инвестиционни проекти”.

Основание за представяне на доклада: Заповед №220 от 15.10.2021 г. на Ректора на МВБУ и Протокол №1 от 19.10.2021 г. от заседание на Учебно-научен съвет.

I. Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е разработен в обем от 219 стандартни страници. Структуриран е както следва: увод, основен текст, систематизират в три глави, заключение, използвана литература. В структурно отношение дисертационният труд е логически издържан като е постигната добра балансираност между отделните части. Библиографската справка съдържа 107 информационни източника, от които 57 на български и руски език и 50 на английски език.

Дисертационният труд, заедно с автореферата и представените научни публикации по темата на същия (общо 3 на брой), **представяват завършен продукт на самостоятелно научно изследване.**

Дисертационният труд е посветен на актуален и важен икономически и управленски въпрос. **Актуалността на темата** на дисертационния труд произтича от следното:

- На първо място, финансовият пазар в България остава недостатъчно добре развит, отчасти поради липса на добре развита финансова култура от страна на предприемачите, отчасти поради липса на опит и умения за управление на риск. Поради тази причина ваучерната схема за предоставяне на услуги за емитиране на ценни книжа на капиталовите пазари, лансирана от ИАНМСП наскоро, претърпя неуспех.

- Второ, в европейската политика за разпределение на европейско структурно финансиране към националните икономики през стартиралия програмен период 2021-2027 все по-широко приложение ще намират разнообразието от инструменти за така наречения финансов инженеринг.

- Трето, рискът съпътства всяка предприемаческа активност, което изисква неговото познаване и ефективно управление.

В дисертационния труд предметът и обектът на изследването са дефинирани по следния начин: Като **обект** на изследването е посочено управлението инвестиционните проекти и възникващите в процеса на тяхната реализация съпътстващи ги рискове в резултат на ускоряване и задълбочаване на глобализацията в съвременните динамични условия, а като **предмет** – методологията на съвременните тенденции в управлението на риска.

Като **цел** на дисертацията е посочено „Да се анализират теориите и практиките за управлението на риска, като се разкрият условията и някои от механизмите за подобряване управлението на риска в инвестиционната дейност и да се изследват тенденциите в тази насока, представени в една обособена концепция.“ Общата цел на дисертационния труд се постига на основата на четири изследователски задачи.

Изследователската хипотеза е формулирана като цел – изследване и анализиране, разкриване ... Това не дава възможност да се проследи какви са експертните очаквания на автора в началото на изследването. В заключение не се прави анализ на постигнатото.

Посоченият сравнителен анализ като основен изследователски метод е под потенциала на едно дисертационно изследване. Посочено е използването и на статистически методи за количествен и качествен анализ на въздействието на различните типове риск върху инвестиционните проекти. За последното обаче няма данни, освен три страници с теоретични постановки.

II. Оценка на съдържанието на дисертационния труд

В **първа глава** на дисертационния труд задълбочено и изчерпателно са изследвани теоретичните и приложните аспекти на риска. Анализът включва системата и принципите на управление на риска. Разгледани са математическите методи за оценка на инвестиционните рискове, макар и плахо и без навлизане в детайли.

Във **втора глава** акцентът е поставен върху инвестиционните проекти, като в детайли са представени техните разновидности и специфични особености. Предложена е информация за стандартните методи и показатели за анализ и оценка на инвестиционни проекти.

Трета глава е посветена на управлението на риска. Проблемът е разгледан многоаспектно, като рискът е обвързан с проблемите на диверсификацията на финансови портфейли, както и с фактори от субективен характер, които също

влият върху вземането на решения при управлението на риска. Авторът представя набор от препоръки за оптимизиране на управленските аспекти на риска.

Заключение. Докторантът проявява способност за ясно открояване на вижданията си по разглежданите проблеми и за тяхната аргументирана научна защита. Сполучливо са направени теоретични обобщения, предложени са методически решения и са обосновани практически предложения на изследваните проблеми.

III. Научни приноси и постижения

В автореферата са изведени три приноса на дисертационния труд, които приемам:

1. Представен е подход за диверсификация и намаляване на индивидуалните рискове в процеса на реализация на инвестиционен портфейл в периоди на икономическа турбулентност. Предложена е и стратегия за намаляване несигурността на инвестициите в сложните ситуации на финансовите пазари, чрез съчетаване на различни видове неопределеност от въздействието на интегралния риск в инвестиционната дейност.
2. Аргументирано обоснована методология за прилагане в инвестиционната практика на многокритериален модел за оптимизирането на инвестиционен портфейл с максимална степен на ефективност и постигане на максимална доходност при определено ниво на риск или чрез минимизиране на риска при зададено ниво на доходност. Ефектът е чрез диверсификация на инвестиционния портфейл да се ограничи влиянието на пазарния риск за целия портфейл от индивидуалния риск на съдържащите се в него финансови инструменти.
3. Предложена е класификация на предимствата и недостатъците на различните видове управленски структури (при вертикалната и хоризонталната интеграция) в процеса на изграждането и реализацията на инвестиционни проекти, с присъщата им съвкупност от цели, задачи, резултати и очаквани типове риск. Имат се предвид функционалните, матричните, проектно-целевите, смесените (хибридни) организационни структури (включващи подструктури от различен тип), които взимат под внимание особеностите на инвестиционния проект.

IV. Публикации и участие в научни форуми

Докторантът Едиз-Ханиф Баязидов Саидов е представил три научни публикации, пряко свързани с темата и съдържанието на дисертационния труд, в това число: един доклад на английски език, представен на международна научна конференция; един доклад, представен в рамките на научен форум в страната, и една статия.

Представените от докторантката научни публикации отговарят на необходимия брой публикации. Те са достатъчни по обем и същевременно с това са представителни, самостоятелни, имат научна редакция и са в пряка връзка с темата на дисертационния труд, като отразяват основни моменти от него.

V. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 38 страници. Той кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид обхвата, съдържанието и резултатите от научното изследване.

VI. Критични бележки и препоръки

- 1) Авторът представя за рецензиране заедно с дисертационния труд 3 научни публикации. Като брой и обем на публикациите, може да се прецени, че те са достатъчни за публикуване на резултатите от научните изследвания на автора. Липсват обаче публикации в издания на обучаващата институция.
- 2) Инвестиционните проекти и инвестиционният риск са силно нормативно регулирани. Това е така по отношение както на редица европейски регулации, така и в рамките на българското законодателство. Наред с това, в сферата са разписани редица процедури и прилежаща документация, която съпътства инвестиционните намерения на предприемачите и степента на риск, който те могат да поемат, особено когато става дума за инвестиционни проекти с обществено значение, или инвестиционни проекти, изпълнявани с публични средства. Смятам, че съществуващата законодателна и поднормативна рамка следва да се вземе пред вид в настоящата разработка.
- 3) Дисертационното изследване не съдържа практическа част. Предполагам, че това не е залегнало в първоначалните цели на автора и научните ръководители. Въпреки това смятам, че възможно апробиране на направените изводи и постигнатите резултати в практиката на конкретна организация би допринесло за валидиране на теоретичните постановки и за извеждането на приноси по практическото приложение на дисертационния труд.
- 4) Не са използвани достатъчен брой средства за визуализация. Налице е само една фигура, която изглежда недовършена. Смятам, че визуализирането на съдържанието и на постановките на автора може да допринесе за по-доброто разбиране за неговите идеи.
- 6) От посочените в списъка на използваната литература 50 заглавия на английски език, в текста са цитирани само пет. Не е ясно на какво основание са посочените останалите, или ако са използвани, то в коя част на изследването е направено това.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Едиз-Ханиф Баязидов Саидов отговаря на изискванията на действащия към момента Закон за развитие на академичния състав в Р България и на Правилника за неговото приложение. Темата на дисертационния труд е актуална, значима и дисертабилна. Давам **положителна оценка** на дисертационния труд на Едиз-Ханиф Баязидов Саидов и предлагам на уважаемите членове на научното жури присъждане на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.7. Администрация и управление към Международно висше бизнес училище.

9 декември 2021 г.
София

Рецензент:
(проф. д-р Теодора Георгиева)